

A NÉMET NYUGDÍJPONTRENDSZER KRITIKÁJA ROBERT HOLZMANN PUBLIKÁCIÓI TÜKRÉBEN

A CRITICAL ANALYSIS OF THE GERMAN PENSION POINT SYSTEM BASED ON THE PUBLICATIONS OF ROBERT HOLZMANN

Gordos Balázs ^{1*},

¹ Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Magyarország,
<https://orcid.org/0009-0009-1605-0372>

<https://doi.org/10.47833/2025.2.ECO.007>

Kulcsszavak:

Nyugdíj
Nyugdíjreform
Robert Holzmann
Német nyugdíjpontrendszer

Keywords:

Pension
Pension reform
Robert Holzmann
German pension point system

Cikktörténet:

Beérkezett 2025. április 28.
Átdolgozva 2025. május 21.
Elfogadva 2025. május 28.

Összefoglalás

Kutatásaim során a magyarországi nyugdíjreform megvalósíthatóságának lehetőségeit vizsgálom. A téma magyar tudományos szakértői leggyakrabban a németországi (állami) nyugdíjrendszer alapmodelljének átvételi lehetőségét vizsgálják. Ezek a szakemberek azonban mindig eltekintenek attól a tényről, hogy a németországi nyugdíjpontrendszer - a téma nemzetközi szakértői szerint – nehézségekkel küzd, és ugyanúgy reformra szorul, mint magyar nyugdíjrendszer. A számos igen kitűnő kutató közül tanulmányomban Robert Holzmann e tárgyú publikációit vettem vizsgálat alá, aki a téma a legjelentősebb, és legbefolyásosabb kutatóinak egyike. Holzmann gyakorlati szakember, egész életében az állami és szövetségi pénzügyi (és ezáltal nyugdíj-) rendszereinek működtetésében, szabályozásában vett részt, így olyan meglátásai vannak, amelyek más kutatókra kevésbé jellemzőek.

Abstract

In my research, I examine the possibilities for implementing pension reform in Hungary. Hungarian academic experts on the subject most often explore the possibility of adopting the basic model of the German (state) pension system. However, these experts consistently overlook the fact that the German pension point system — according to international experts on the topic — is facing difficulties and, like the Hungarian pension system, requires reform. Among the many outstanding researchers in this field, in my study I have focused on the publications of Robert Holzmann, who is one of the most prominent and influential scholars on the subject. Holzmann is a practitioner who has spent his entire career involved in the operation and regulation of state and federal financial (and thus pension) systems, giving him insights that are less typical among other researchers.

* Kapcsolattartó szerző.

E-mail cím: gordos.balazs@dkuzrt.hu, balazs.gordos@gmail.com

1. Bevezetés

1.1. A kiindulási probléma

A magyarországi nyugdíjrendszer folyamatosan évről évre új kihívásokkal szembesül, hiszen a demográfiai trendek és a gazdasági változások mind hatással vannak a fenntarthatóságára és igazságosságára. A nyugdíjasok számának növekedése, a munkaképes korú lakosság és a születésszám csökkenése, valamint a gazdasági növekedés üteme mind olyan tényezők, amelyek sürgetik a rendszer átalakítását. Ebben a kontextusban a német nyugdíjrendszer az egyik olyan modell, amely érdemi alternatívát kínálhat Magyarország számára. A német nyugdíjrendszer évtizedek alatt kifejlesztett vegyes finanszírozási megoldásai, a magán- és állami nyugdíj pillérek kombinációja, valamint a fenntarthatóságra vonatkozó szemléletmódja figyelmet érdemel, mivel egyes vonatkozásokban akár alkalmazható is lehet a magyar rendszer átalakításában.

A német nyugdíjrendszer sikerét a stabil gazdaság, a magas munkavállalói arány és a hosszú távú tervezési elvek biztosítják. A nyugdíjrendszerre vonatkozó reformok az 1990-es években kezdődtek és folytatódtak, bevezetésre került az (állami) nyugdíjpontrendszer, melyhez sikeresen integrálták a magánnyugdíjpénztárakat és az öngondoskodási rendszereket, miközben igyekeztek fenntartani a nyugdíjak reálértékét. A magyar emberek számára a fentiek miatt a német modell különösen vonzó lehet, ugyanakkor e vágyak figyelmen kívül hagyják a Németország és Magyarország gazdasági teljesítőképessége közötti különbségeket, a különféle nyugdíjmegoldásokban felhalmozódó igen jelentős összegű német tőkemegtakarításokat, valamint a német államnak a hazainál jóval nagyobb pénzügyi mozgásterét. Ezzel szemben a magyar államnak igen igazságtalan rendszert sikerült kiépíteni. A jelenlegi magyar nyugdíjrendszerben az új nyugdíjak indexálása a nettó bérindexen alapul, míg a meglévő nyugdíjaké az árindexen. Ez azt eredményezi, hogy a régebben nyugdíjba vonultak juttatásai egyre inkább elmaradnak a frissnyugdíjasokétól, például egy húsz éve nyugdíjba vonult, 45 éven át átlagbért kereső személy nyugdíja ma kevesebb, mint a fele annak, aki idén ment nyugdíjba ugyanilyen keresettel.

A tanulmány célja, hogy az egyik legjelentősebb európai uniós nyugdíjpolitikai szakértő álláspontjának alakulásán keresztül bemutassa, miért nem lehet változatlan formában applikálni a német nyugdíjpontrendszert Magyarországon, illetve miért van változásra ítélve a rendszer már a névadó Németországban is. A német modell hiányosságainak kiemelésével kívánok választ adni arra, hogy mely kérdéseket kell vizsgálni a bevezetés tekintetében, és miért nem lehet megoldás a német modell egy az egyben történő átvétele a magyar nyugdíjreform során.

1.2. A magyar nyugdíjrendszer

A nyugdíjreform elképzelések megismerését megelőzően szükséges ismertetni a (reform előtt álló) magyar nyugdíjrendszert is.

A magyar nyugdíjrendszer alapvetően egy állami, felosztó-kirovó (pay-as-you-go, a továbbiakban PAYG) elven működő rendszer, amelyben a jelenlegi aktív dolgozók által befizetett nyugdíjjárulékokból finanszírozzák az aktuális nyugdíjasok ellátását. Ez azt jelenti, hogy a rendszerben nincs tényleges egyéni megtakarítás vagy befektetés, hanem az aktív dolgozók befizetései azonnal kifizetésre kerülnek a nyugdíjjogosultak számára. Korábban létezett egy magánnyugdíjpénztári pillér is, amely tőkefedezeti elven működött, de ezt a 2010-es évek elején gyakorlatilag megszüntették, így ma a magyar nyugdíjrendszer gyakorlatilag egyetlen állami pilléren nyugszik.

A magánnyugdíjrendszer Magyarországon 1998-tól 2011-ig működött, a hárompilléres nyugdíjmodell részeként. Ez a rendszer tőkefedezeti elven működött: a dolgozók kötelezően csatlakoztak magánnyugdíjpénztárakhoz, és az (állam által beszedett) járulékok egy része egyéni számlán, befektetésként működött és kamatozott. A megszüntetésekor a megtakarítások visszavezetésre kerültek az állami költségvetésbe.

A nyugdíjak megállapítása a szolgálati idő és a keresetek alapján történik, az ellátást pedig a társadalombiztosítási rendszer, azaz az állam folyósítja. A nyugdíjkorhatárt fokozatosan emelik, és jelenleg 65 év az állami nyugdíjkorhatár (kivéve a NŐK40 nyugdíjprogramban részt vevők, amelyben a nők 40 évi szolgálati viszony után kezdeményezhetik nyugállományba vonulásukat).

A régebben harmadik, ma második pilléreként számon tartott önkéntes megtakarítási formák, az önkéntes nyugdíjpénztárak, az egyéni nyugdíjbiztosítások és a Nyugdíj előtakarékosági számla nem kötelezőek, és csak a lakosság kis része él velük. Az állam próbálja ugyan adókedvezményekkel ösztönözni az állampolgárok abba történő befektetését, de a magánnyugdíjpénztárak megszüntetését és államosítását követő bizalmi válság nyomán ezek a nyugdíjfinanszírozási formák nem váltak népszerűvé a lakosság körében.

A rendszer jelenlegi legnagyobb kihívását a demográfiai változások jelentik: a népesség elöregedése és az aktív dolgozók számának csökkenése egyre nagyobb nyomást helyez a fenntarthatóságra. Ennek következtében a jövőben egyre nehezebb lehet a jelenlegi színvonal fenntartása reformok nélkül.

1.3. A német nyugdíjrendszer

A magyarországi bevezetés szempontjából vizsgált német nyugdíjrendszer állami lába egyéni pontrendszeren alapul, amely a ledolgozott évek és a keresetek arányában határozza meg a nyugdíjat.

- **Nyugdíjpontok (Entgeltpunkte)** – A munkavállalók évente nyugdíjpontokat kapnak a jövedelmük alapján. Ha valaki az adott év átlagbérének megfelelő összeget keres, akkor 1 pontot kap. Magasabb kereset több pontot jelent, alacsonyabb kereset kevesebbet, de van egy felső határ, és a pontok eloszlása sem lineáris.
- **Értékelési szorzók** – A nyugdíjpontok értékét befolyásolja az infláció, az átlagbérek alakulása és a várható élettartam, illetve a politikai döntések (pl. gyerekszám korrekciós tényező bevezetése).
- **Nyugdíjképlet** – A havi nyugdíj összege az összegyűjtött nyugdíjpontok, az aktuális pontérték és egy további korrekciós tényező (pl. nyugdíjkorhatár figyelembevétele) alapján kerül kiszámításra (1. képlet).

$$\text{Egyéni nyugdíj összege} = \frac{\sum \text{Összes nyugdíjcélú befizetés}}{\sum \text{Társadalmi összesített nyugdíjpontszám}} \times \text{Egyéni összpontszám} \quad (1)$$

A rendszer célja, hogy a befizetések és a kifizetések arányosak maradjanak, biztosítva a fenntarthatóságot és az igazságosságot.

Ugyanakkor vegyük észre, hogy ez a képlet – bár kétségtelenül hatékony és igazságos – de lehetővé teszi, sőt, jelen társadalmi körülmények között egyenesen predesztinálja - a nyugdíjak nominális összegének évről évre történő csökkenését, amennyiben a kifizetéssel érintett nyugdíjpontok száma nagyobb arányban növekszik, mint a nyugdíjbefizetések összege.

Ezen túlmenően azonban több, kiegészítő nyugdíjrendszer is szolgálja a német nyugdíjasok megélhetését, melyek kiegészítésül szolgálnak az egyre leértékelődő állami nyugdíjakhoz:

- **Kiegészítő (private) nyugdíjbiztosítások (Riester-Rente, Rürup-Rente):**
 - **Riester nyugdíj:** Ez egy önkéntes nyugdíjbiztosítási forma, amelyet a munkavállalók kiegészítő nyugdíjként kötnek meg. Az állam támogatja ezt a típust, például adóvisszatérítéssel vagy állami támogatással.
 - **Rürup nyugdíj:** Ez egy másik önkéntes, adóelőnyös nyugdíjformátum, amelyet különösen az önálló vállalkozók és a szabadfoglalkozású személyek számára kínálnak. Az előny az adókedvezmény, amelyet az éves hozzájárulás után igénybe lehet venni.
- **Munkahelyi nyugdíjbiztosítások (Betriebliche Altersversorgung, bAV):**
 - Az alkalmazottak munkahelyükön keresztül is választhatnak nyugdíjmegtakarítási lehetőséget. A munkahelyi nyugdíjbiztosítás egy olyan előtakarékosági forma, amelyben a munkáltató közvetlenül hozzájárul a munkavállaló nyugdíj-megtakarításához.
 - Ez a rendszer többféle változatot tartalmazhat: közvetlen nyugdíjfizetés, pénzbeli kiegészítés vagy vállalati nyugdíjalap.
- **Önkéntes nyugdíjmegtakarítások (private pensions):**
 - Ezen kívül sok német állampolgár saját döntése alapján egyéni pénzügyi terveket készít, például banki nyugdíjmegtakarításokat, biztosításokat, vagy más megtakarítási formákat választ.

- **Önkéntes kiegészítő nyugdíjalapok (Zusatzversorgung):**

- Az iparági és vállalati nyugdíjalapok, amelyek a munkaadók és munkavállalók közötti megállapodások alapján működnek, szintén kiegészítő jövedelmet biztosíthatnak a kötelező nyugdíj mellett.

A német nyugdíjrendszerben azonban már a 2000-es évek óta – a demográfiai boom kifutása óta - láthatóak a hosszútávú finanszírozhatatlanság jelei. Az éves befizetések rendre elégtelenek, és egyre inkább csökken a pontok tényleges fedezete. A német állam ennek ellensúlyozására:

- Rendszeresen kiegészíti a nyugdíjasszát, annyira, hogy csökkenés helyett minimális mértékben még emelni is lehessen a nyugdíjakat.
- Állami befektetési alapokat hozott létre, ahol a jövőbeni egyre fokozódó hiányokra tartalékol a jelenkori állami többletbevételeiből nyugdíjcélokra.

Ez azonban egy eladósodott, negatív költségvetési egyenlegű állam (pl. Magyarország) részére sajnos nem lehet alternatíva, így egy magyar bevezetés esetén nem (vagy csak jelentős adó- vagy járulékemelés ellenében) lenne lehetőség ezen kiegyenlítő források bevezetésére.

1.4. Robert Holzmann

Ki a publikáció témájának fő forrásául választott Robert Holzmann, és miért kiemelendők az ő meglátásai a többiek közül? Legtöbbet talán az elért eredményei mondják róla (idén lesz 76 éves): Mint szakember...

- Osztrák közgazdász, az Osztrák Központi Bank elnöke;
- Európai Központi Bank Kormányzótanácsának tagja;
- Világbank volt alelnöke és igazgatója (12 évig);
- IMF és OECD nyugdíjakkal kapcsolatos ügyekért felelős volt vezető pénzügyi szakértője.

... és mint kutató:

- számos egyetem professzora, díszdoktora;
- 39 könyve és több mint 200 jelentős cikke jelent meg pénzügyi, fiskális és szociálpolitikai kérdésekről (kiemelten a nyugdíjakról);
- számos szakmai elismerés birtokosa;
- a német nyugdíjrendszer egyik legtermékenyebb kutatója.

Holzmann talán a legjelentősebb, de mindenképpen a legbefolyásosabb kutatók egyike, aki már több, mint 30 éve a téma vezető kutatójának számít Európában. Munkássága során részt vett az eredeti német nyugdíjrendszer reformjának előkészítésében, majd annak eredményeinek európai szintű publikálásában. A Világbank és az OECD nyugdíjakért felelős szakértőjeként és vezetőjeként jelentős hatással volt a német reformok eredményeinek Európa szerte történő megismerésében, és vélhetően hatással volt annak elterjedésére is. Külön kiemelném érdemei közül, hogy véleménye folyamatosan követi a nyugdíjreformok gyakorlati tapasztalatait, és folyamatosan publikálja a változásokkal kapcsolatos álláspontjait.

2. Módszer

A tanulmány készítése során első ütemben vizsgáltam a magyar szakmai közvélemény nyugdíjreformmal kapcsolatos álláspontját. Első feltételezésem az volt, hogy a magyar szakmai közösségben túlnyomó többségben vannak a német nyugdíjpontrendszer támogatói, a kutatásaim azonban erre rácsáfoltak. Bár a német nyugdíjpontrendszer legjelentősebb szakértői támogatói (Banyár József, Simonovits András) igen jelentős súlyú tanulmányokban érvelnek annak bevezetése mellett, ugyanakkor hasonló súlyú (bár publikációk terén visszafogottabb) szakértők érvelnek a jelenlegi nyugdíjrendszer reformja (Mészáros József), illetve a svéd nyugdíjrendszer egyes elemeinek bevezetése (Farkas András) bevezetésének elemei mellett.

A magyar stakeholder kutatók álláspontjának megismerését követően (alább részletesebben kifejtve) Holzmann cikkeiből igyekeztem kiemelni azokat a megállapításait, amelyek a német nyugdíjreform működőképességére, hatékonyságára és átvihetőségére vonatkoztak. Bár mind a 200 cikket nem volt lehetőségem kielemezni, de a legfontosabb összefoglaló megállapításokat összegyűjtöttem, melyek megállapításaimhoz közvetlenül kapcsolódó részét elemeztem is. Az

elemzés során kvalitatív módszereket vettem igénybe, a számszaki alátámasztásokra későbbi tanulmányaimban szándékozok kitérni.

3. Eredmények

3.1. A magyar kutatók véleménye a nyugdíjpontrendszer bevezetésére vonatkozóan

A magyarok vonatkozásában több nyugdíj-kutató - Banyár József, Simonovits András, Mészáros József, Király Balázs, Botos Katalin, Farkas András - konkrét publikációját vizsgáltam, az abban leírt, a németországi nyugdíjrendszer átvételével kapcsolatos megállapításaik vonatkozásában. A vizsgált hat kutatóból ketten álltak ki egyértelműen a német nyugdíjpontrendszer mellett.

Banyár József, a Budapesti Corvinus Egyetem közgazdásza és a nyugdíjpolitikai reformok elismert szakértője, több tanulmányában [1] és nyilvános megszólalásában is kifejtette véleményét a német nyugdíjpontrendszer magyarországi bevezetéséről. Szerinte a német modell egy javított változata alkalmas lehet a magyar nyugdíjrendszer fenntarthatóságának és méltányosságának javítására, anélkül, hogy jelentős pluszforrást igényelne.

Banyár javaslata szerint Magyarország számára a német nyugdíjpontrendszer nyolc elemének átvétele lenne célszerű. Ezek közé tartozik az egyéni számlák bevezetése, a nyugdíjpontok fenntarthatósági faktor alapú módosítása, a járulékyszerzés felső határának meghatározása, a gyermeknevelésért járó külön pontok, a nyugdíjkorhatár egységesítése férfiak és nők számára, a rugalmas nyugdíjba vonulás lehetősége, az önkényes változtatások mellőzése, valamint egy feltőkésített, államilag szervezett nyugdíj részrendszer létrehozása. Banyár hangsúlyozza, hogy a javasolt reform nem igényelne jelentős pluszforrást. Az automatikus kiegyenlítő mechanizmus bevezetése lehetővé tenné a nyugdíj ösztömegeinek GDP-arányos befagyasztását, miközben biztosítaná a rendszer fenntarthatóságát. Véleménye szerint a német nyugdíjpontrendszer magyarországi adaptálása számos előnnyel járhat, beleértve a rendszer átláthatóságát, a gyermeknevelés elismerését és a fenntarthatóság biztosítását. A javasolt reformok hozzájárulhatnak a magyar nyugdíjrendszer méltányosságának és hatékonyságának javításához anélkül, hogy jelentős pluszforrást igényelnének.

Viszont nem mehetünk el a mellett, hogy Banyár figyelmen kívül hagyta, hogy az általa javasolt módszerrel – statisztikai alapon - közel 1,2 millió nyugdíjas fog rosszul járni. (Ha a nyugdíjak összegét befagyasztják, és azokat újraosztják, akkor a nyugdíjasok 50%-nak statisztikai alapon növekedni, 50%-nak csökkenni fog a nyugdíja a reform életbe lépésekor, és a nyugdíjasok száma Magyarországon 2.423 ezer fő.) [4]

Botos Katalin kiemelt figyelmet fordít tanulmányában [2] arra, hogy a nyugdíjrendszernek figyelembe kellene vennie a felnőveit gyermekek számát is. A javasolt rendszerben a munkanyugdíjon felül a gyermekek után járó nyugdíjcsatorna is létezne, amely igazságosabbá tenné a rendszert, mivel a gyermekvállalás társadalmi hasznát is elismerné. Ez a megközelítés hozzájárulhatna a családi szolidaritás erősítéséhez és a demográfiai problémák enyhítéséhez.

Botos véleménye szerint a német nyugdíjpontrendszer magyarországi adaptálása elősegíthetné a nyugdíjrendszer fenntarthatóságát és igazságosságát. A gyermekek számától függő nyugdíj bevezetése pedig hozzájárulhatna a családi szolidaritás erősítéséhez és a demográfiai problémák enyhítéséhez. Ezek a reformok nemcsak a nyugdíjasok számára biztosítanának megfelelő jövedelmet, hanem a társadalom egészére is pozitív hatással lennének.

A téma harmadik elismert szakértője, Simonovits András tanulmánya [6] szerint a német pontrendszer egyik fő előnye, hogy az automatikus kiegyenlítő mechanizmusok révén biztosítja a nyugdíjak és a járulékok közötti kapcsolat fenntartását, még akkor is, ha a gazdasági környezet változik. Ezáltal a rendszer képes alkalmazkodni a gazdasági ciklusokhoz, és elkerülhetővé válik a nyugdíjak túlzott mértékű emelkedése vagy csökkenése. Emellett a pontrendszer átláthatóságot biztosít, mivel a munkavállalók könnyen nyomon követhetik, hogy milyen mértékben járulnak hozzá a saját jövőbeli nyugdíjukhoz. Bár a német pontrendszer előnyei vonzóak, Simonovits arra figyelmeztet, hogy a rendszer magyarországi bevezetése számos kihívással járhat, és nem illeszthető egyértelműen a magyarországi viszonyokhoz. Ő nem teszi le egyértelműen a voksot a német rendszer mellett, a magyar nyugdíjrendszer reformját megvalósíthatóbbnak látja a meglévő alapokon, kiemeli, hogy a magyar gazdaság és társadalom szerkezete eltér a németétől, ami befolyásolhatja a rendszer működését és hatékonyságát, valamint, hogy a pontrendszer bevezetése

jelentős átalakítást igényelne a jelenlegi nyugdíjrendszerben, ami igen erős politikai és társadalmi ellenállást váltana ki.

3.2. Robert Holzmann fő publikációi e tárgyban

Holzmann pályafutása során rendkívül termékeny szerzőként szinte a teljes magyar kutatói szférát túlszárnyalta nyugdíjreform tárgyú nemzetközi publikációk számában. Jellemző rá, hogy a témával nemcsak önálló publikációkban, de könyveiben, illetve társszerzőkkel együtt publikált egyéb tárgyú cikkeiben is folyamatosan hivatkozott (1. sz. táblázat).

1. Táblázat. Robert Holzmann cikkei

Publikáció neve (évszám)	Szerző kifejtett álláspontja (kivonatolva)
Tőkepiaci unió tőke nélkül? (2024)	Az Európai Tőkepiaci Unió (CMU) létrejöttének feltételeként tekint az EU tekintetében az európai nyugdíjalapokra, és ezért javasolja ezek egységesítését és közös szabályozás alá hozását.
A nyugdíjkorhatár automatikus indexálása a várható élettartamhoz: Amikor a politika kialakítása számít (2021)	A tanulmányban a holland nyugdíjadóztatás rendszerét, annak eredményességét és annak meglévő (akár a német vagy magyar) nyugdíjrendszerek esetében bevezethetőségét vizsgálja – nem találja megoldásnak, mert ellenérdekelte teszi a nyugdíjasokat az önkéntes rendszerek igénybevételében.
A nyugdíjkorhatár automatikus indexálása a várható élettartamhoz: Amikor a politika kialakítása számít (2021)	A nyugdíjkorhatárnak a várható élettartamhoz történő automatikus indexálásának hatását vizsgálja az azt bevezető 4 államban. Megállapítja, hogy bár a rendszer működik, de a várható élettartam miatt növekvő elosztási problémák továbbra is megoldatlanok maradtak.
A német öregségi nyugdíjak méltányos és hatékony megadóztatása (2019)	A német nyugdíjak megadóztatásának szükségessége mellett érvel. Leírja, hogy a német nyugdíjrendszerben az állami nyugdíj pillér dominál, míg a foglalkoztatói és személyi nyugdíjrendszerek még mindig csekély szerepet játszanak.
A tőkefedezeti, egyéni számlák esete a nyugdíjreformban (2017)	„Számos érv szól amellett, hogy a tipikus nem finanszírozott, államilag kezelt és meghatározott juttatási rendszerről az egyéni számlák irányába mozduljunk el.”
A nyugdíjreform össze-kapcsolása a munkaerő- és pénzpiaci reformokkal (2009)	Minden nyugdíjreform végrehajtásának alapvető feltétele amunkaerő- és pénzpiaci reformok végrehajtása, és a pénzpiaci szabályozások Európai Unión belüli egységesítése.
Nyugdíjrendszerek és reformjuk fogalmi keretei (2008)	A többpillérű rendszerek mellett érvel: egyszerre tartja szükségesnek a feltétel nélküli alapszintű nyugdíjat, az állami felosztó-kirovó rendszerű nyugdíjat, az önkéntes nyugdíjpénztárt és egy szolidaritáson alapuló rendszert.
Egy összehangolt nyugdíjrend-szer felé Európában: Indoklás és lehetséges szerkezet (2006)	Az elméleti járulékalapú (NDC) nyugdíjrendszer bevezetése mellett érvel európai szinten, aminek lényege a koordinált kiegészítő tőkefedezeti nyugdíjak és a szociális nyugdíjak szárnyai között ideális eloszlás, elveti a tiszta rendszereket.
Nyugdíjreform: A nem pénzügyi meghatározott hozzájárulási (NDC) rendszerek kérdései és kilátásai (2006)	Leszögezi, hogy a magánnyugdíjpénztári rendszerek bevezetését és alkalmazását az eladósodott, felosztó-kirovó nyugdíjrendszerű államok részére (a Világbank) nem ajánlja.
A feltörekvő piacokon történő befektetések segíthetnek megoldani az öregedési problémát? (2000)	Kijelenti és levezeti, hogy az öregedés problémáit alapjában a nyitott gazdaságú tőkefedezeti modell (értsd: magán- és önkéntes nyugdíjpénztárak) - sem oldja meg.
A Világbank megközelítése a nyugdíjreformhoz (2000)	A PAYG-reform, a kötelező tőkefedezeti rendszerre való gyors és teljes átállás, valamint a többpilléres rendszerre való fokozatos átállás felülvizsgálatát követően egyértelműen az utóbbit részesíti előnyben, de országspecifikus módon.
A kiegészítő nyugdíjrendszerek: célok, formák, kényszerek (1991)	Az állami nyugdíj ellátás önmagában nem alkalmas a nyugdíjproblémák kezelésére. Az állami és a kiegészítő nyugdíjrendszereket integrált rendszernek kell tekinteni.

A fenti táblázatban összegyűjtöttem szempontunkból a legfontosabb, a tárgyban publikált cikkeinek listáját, illetve rövid tartalmát, melyek jól mutatják a szerző véleményének alakulását a tárgyban, illetve annak időbeliségét (valamennyi cikk nem került implementálásra a tartalomjegyzékbe, csak a két legjelentősebb, mivel így áttekinthetetlenné vált volna annak mondandója).

4. Tárgyalás

Mint látjuk, a magyar szerzők és Holzmann álláspontja közel helyezkedik el a német nyugdíjpontrendszer változatlan rendszerben történő implementálhatóságának kérdésében: az általam vizsgált kutatók – Holzmannel azonos álláspontra helyezkedve – mindannyian a német nyugdíjpontrendszer egy-egy megreformált, magyar felételekhez, társadalmi, gazdasági és szociális helyzethez igazodó modernizált rendszerben gondolkodnak

4.1. Holzmann álláspontjának összefoglalása

Holzmann publikációban foglalt javaslatait összegezve, figyelembe véve a magyar kutatók javaslatait a következőképpen foglalnám össze egy, több kutató által is támogatható, a német nyugdíjpontrendszeren alapuló magyarországi nyugdíjreform lehetőségeit:

Holzmann tanulmányaiban [3] [7] a következő stratégiát – megfogalmazása alapján 4 pilléres nyugdíjrendszert – javasolja a meglévő nyugdíjrendszerek átalakításánál:

1. Javasolja mindenhol a feltétel nélküli alapnyugdíj bevezetését, mint kiindulási pontot, vagy alappillért;
2. Javasolja továbbra is az állami PAYG rendszerek fenntartását, de nem tartja feltétlenül szükségesnek (és mindenhol bevezethetőnek) a német nyugdíjpontrendszert, elegendőnek tartja a meglévő fenntartását
 - DE! ezeknél javasolja az egyéni számlák bevezetését.
3. Sokkal jelentősebb szerepet szán a vállalati és az önkéntes nyugdíjpénztáraknak, az államokat buzdítva az ezt támogató jogszabályi környezet létrehozására (adókedvezmények, juttatások bevezetésével).
4. Javasolja a nyugdíjkorhatárnak a mindenkor, az adott országban (!) várható tényleges (nyugdíjba menetelkor érvényes) életkorhoz történő igazítását, és a nyugdíjak megadóztatása.

Ezen túlmenően uniós szinten javasolja egységesíteni a nyugdíjszabályozásokat, az Európai Unió versenyképességét és lakosság unión belüli mobilitását fokozandó!

4.2. Magyar kutatók álláspontjainak összefoglalása

Az általam vizsgált, a német nyugdíjpontrendszert támogató magyar kutatók ezzel szemben mindenképpen a német nyugdíjpontrendszer bevezetésével képzelik el a nyugdíjreformot, összesítve elképzeléseiket:

1. A német nyugdíjpontrendszer bevezetését mindannyian támogatják, ugyanakkor nem fejtik ki, hogy
 - Hogyan kalkulálnák a jelenleg már nyugdíjba vonultak nyugdíjait (visszamenőleges pontszámítás nehézségei)?
 - Hogyan kompenzálnák a bevezetési nyugdíjcsökkenést – a fentiekben kifejtett – 1,2 millió nyugdíjas tekintetében? illetve
 - Hogyan látják megvalósíthatónak a (gazdaságilag és politikailag egyaránt kritikus fogadtatású) nominálisan évről évre csökkenő összegű nyugdíjak társadalmi elfogadtatását?
2. A nyugdíjrendszerben mindannyian kiemelt szerepet adnának a gyermekvállalás elismerésének a társadalmi felelősségvállalás és a gyermekvállalás elősegítése érdekében, ugyanakkor nem vizsgálnák:
 - a megszületett gyermekek további sorsát – örökbe adás, lemondás, nevelőintézet vagy börtön, kivándorlás, haláleset;
 - azt, hogy a gyermekek felnövésüket követően ténylegesen hozzájárulnak-e az idősebb korosztály ellátásához, vagy elhagyják az országot (Az OTP Fáy Alapítvány

2023-as reprezentatív (!) kutatása szerint a 16–24 évesek 57%-a inkább külföldön képzelel el a jövőjét tíz év múlva, és mindössze 6% mondta azt, hogy biztosan Magyarországon maradna.) [5]

3. Viszont jellemző irány a magyar kutatók között (más, a fentiekben fel nem sorolt kutatók írásaiban is), hogy bár a gyermekvállalást mind pontszámokban, mind szolgálati időben is elismernék, de kiállnak a nemi alapú diszkrimináció ellen.
4. Minden szerző szinte minden tanulmányában leszögezte, hogy az öngondoskodásra épülő tökefedezeti rendszerű nyugdíj megtakarítási rendszerek nélkül elképzelhetetlen a jövő, azonban ők sem tudtak mit kezdeni azzal a ténnyel, hogy ez a lehetőség már a mostani generációknak is rendelkezésre áll (önkéntes nyugdíjpénztár, nyugdíj-előtakarékossági számla), de nem használják ki.
5. A választott nyugdíjrendszertől függetlenül mindannyian szükségesnek tartanak a nyugdíjkorhatár emelését, legtöbbször a ténylegesen várható átlagéletkorhoz kötve (csökkenti a tanulmányok íróinak objektivitását, hogy szinte már mindannyian nyugdíjasok, legtöbbször évtizedek óta - a szerző).
6. Emellett több érdekes, illetve megfontolandó javaslat is született a hivatkozott tanulmányokban (családi nyugdíjrendszer, magasabb nyugdíjak megadóztatása, előnyugdíj intézménye), amelyek bevezetése megfontolandó.

Ugyanakkor nem mehetünk el a mellett a tény mellett, hogy az általam vizsgált hat magyar kutató közül mindössze kettő tette le voksát egyértelműen a német nyugdíjrendszer bevezetése mellett, és azt egyértelműen a német nyugdíjrendszer egyik atyja, Holzmann sem javasolja bevezetni a nyugdíjreform előtt álló országoknak, így a döntéshozók előtt igen jelentős feladat áll majd, mikor meg kell hozniuk a nyugdíjreformmal kapcsolatos intézkedéseiket.

4.3. Bevezetés nehézségei

A vizsgált véleményeket összevetve felmerül a kérdés, hogy vajon miért helyezkedtek mind Holzmann, mind a vizsgált magyar kutatók arra az álláspontra, hogy a német nyugdíjrendszer jelentős változtatások nélkül nem bevezethető.

Álláspontom szerint a bevezetés tekintetében a miérte a következő válaszokat adhatjuk:

- A német nyugdíjrendszer állami PAYG részének (a nyugdíjrendszernek) a változatlan formában történő bevezetése a jelenlegi 2,4 millió nyugdíjas közül statisztikailag 1,2 millió főt érintene anyagilag hátrányosan, míg a nyugdíj emelés alá eső 1,2 millió nyugdíjas vélhetően a nyugdíja rendezéseként élné meg a változást, ami neki már amúgy is „járt”. (Ráadásul utóbbiak jelentős része vélhetően kevesellene a változást, így a valós elégedetlenség száma ennél jóval magasabb is lehetne.)
- Az a hibrid megoldás, hogy a pontrendszer bevezetésével senkinek nem csökkenhetne a (nominális) nyugdíja, viszont az emelkedés a pontrendszer szabályai szerint kerülne végrehajtásra, olyan mértékű pluszforrásokat igényelhetne a költségvetéstől, amelyek a (a magyar pénzügyi lehetőségektől jóval rentábilisabb) német költségvetést is megrengették.
- Az önkéntes megtakarításon alapuló nyugdíj megtakarítások minimális mértéke nem teszi lehetővé, hogy egy csökkenő állami nyugdíjfolyósítást ellensúlyozzon.
- A magyar tökefedezeti nyugdíjrendszer pedig vélhetően nem visszaállítható, és ilyen szándékot egyébként egyetlen politikai erő sem fogalmazott meg.

Mindezen körülményeket megvizsgálva juthattak a szakértők a fentiekben kifejtett álláspontjaikra, illetve következtetéseikre.

5. Következtetések

Megállapítható, hogy bár Holzmann maga is részt vett korábban a német nyugdíjrendszerek reformlehetőségeinek átgondolásában, illetve a jelenleg is működő rendszer létrehozásában, az időközben bekövetkező változások nyomán belátta, hogy:

- egyrészt már szükségessé vált a nyugdíjreformok alapjául szolgáló német nyugdíjrendszer saját reformjának kidolgozása is,

- másrészt a megoldást már a minél több pilléren álló, az adott országok nemzeti sajátosságaihoz alkalmazkodó nyugdíjrendszerek adják.

Mára Holzmann teljesen elveti a német nyugdíjpontrendszer mintaként történő hasznosítását, nem látja indokoltságát az egyes közép-kelet európai államok következő generációs nyugdíjmodelljeinek kialakításánál sem, így (bár közvetve) nem ajánlja a Magyarországi bevezetését sem.

Bár a hosszútávú fenntarthatóság, a társadalmi igazságosság, illetve a költségvetési tervezhetőség szempontjából mindenképpen indokolt lenne a jelenlegi nyugdíjrendszer német nyugdíjpontrendszeren alapuló reformja, de a jelenlegi, rendkívül éles és bizonytalan politikai viszonyok közepette egyetlen politikai erőnek sem áll érdekében a nyugdíjas szavazók százezreinek szavazatát bizonytalanná tenni egy átfogó nyugdíjreform ígéretével, így várhatóan a társadalmi viszonyok rendeződéséig és a témában kialakuló társadalmi párbeszéd megindulásáig a jelenlegi nyugdíjrendszerrel kell együtt élnünk, illetve azt kell fenntarthatóvá alakítanunk a „kis lépések politikája” mentén.

Irodalomjegyzék

- [1] Banyár, J. "A magyar nyugdíjrendszer pontrendszerre való áttérésének vizsgálata," *Közgazdasági Szemle*, vol. 70, no. 9, pp. 964–1000, Sep. 2023, doi: 10.18414/KSZ.2023.9.964.
- [2] Botos, J. és Botos, K. "Nyugdíjrendszer a változó társadalomban," *PFQ*, vol. 65, no. 2020/1, pp. 7–22, 2020, doi: 10.35551/PSZ_2020_1_1.
- [3] Holzmann, R. "Global pension systems and their reform: Worldwide drivers, trends and challenges," *Int Social Security Review*, vol. 66, no. 2, pp. 1–29, Apr. 2013, doi: 10.1111/issr.12007.
- [4] KSH, "25.1.1.38. Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülők száma és teljes ellátásának havi átlagösszege, január." Accessed: Apr. 29, 2025. [Online]. Available: https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0034.html
- [5] Népszava, "Százból csak hat magyar fiatal maradna biztosan itthon, több mint felük a kivándorláson gondolkodik," Accessed: Apr. 29, 2025. [Online]. Available: https://nepszava.hu/3217839_felmeres-magyar-fiatalok-maradas-kivandorlas-2023
- [6] Simonovits, A. "Miért kell a nyugdíj-valorizálást és -indexálást pontrendszerrel felváltani?," *Közgazdasági Szemle*, vol. 65, no. 9, pp. 903–922, Sep. 2018, doi: 10.18414/KSZ.2018.9.903.
- [7] Vogel, E., Ludwig, A. and A. Börsch-Supan, "Aging and pension reform: extending the retirement age and human capital formation," *Journal of Pension Economics and Finance*, vol. 16, no. 1, pp. 81–107, Jan. 2017, doi: 10.1017/S1474747215000086.